

og våben, søfart og søhandel, endelig erhvervelse af landejendom. Dette sidste fænomen var karakteristisk for den velstillede købmand; landejendom betød ikke blot, at familien blev selvforsynende med visse varer, men først og fremmest en økonomisk sikkerhed. I sammenligning med andre forretningsfolk som fx. Franco di Marco Datini (d. 1410) fra Prato forekommer Jacques Coeurs investeringer i jord enorme, og prof. Mollat antyder da også, at den borgerlige Jacques Coeur kan have ønsket at tilbringe sin alderdom som godsejer. Om han stiledede mod at blive adlet, er usikkert, men ikke usandsynligt; i alt fald lykkedes det for hans efterkommere.

Bogens anden hoveddel diskuterer de midler, som Jacques Coeur anvendte i sine forretninger: fremskaffelse af likvide midler, støtte og beskyttelse (især fra den franske konge og paven), prestigebetonede arrangementer (fester, bygninger, mæcenat), som skulle vise hans økonomiske soliditet og derigennem fremme hans kreditværdighed. Som konklusion forsøger prof. Mollat at skitsere Jacques Coeurs personlighed, idet han dog erkender, at på grund af kildernes natur må meget forblive gådefuldt.

Netop derfor er det dristigt af professor Mollat at ville skrive en biografi af en ikke-italiensk foretager fra det 15. århundrede; men den foreliggende afhandling viser, at selv med den ringere dokumentation uden for Italien kan det lade sig gøre. Bogen vil i lang tid være et standardværk i det 15. århundredes økonomiske historie, og man kan kun ønske professor Mollat til lykke med at have bragt tredive års studier til en fornem afslutning.

Thomas Riis

CHRISTOPHE COLOMB: Journal de bord 1492-1493, présentation Michel Balard. Paris, Imprimerie Nationale Editions, 1992. 256 pp., ill., 2 kort, Ffr. 450.

Som bekendt er Columbus' originale skibsjournal tabt og findes kun i résumé ved admiralens søn Fernando og i uddrag ved den spanske dominikaner Bartolomé de Las Casas (d. 1566), der er bedst kendt for sit forsvar for indianernes rettigheder. Serien »Voyages et découvertes«, som redigeres af professor Michel Mollat du Jourdin, har i anledning af 500-årsjubilæet udsendt den foreliggende, meget smukke publikation. Foruden selve skibsjournalens tekst i fransk oversættelse indeholder bogen en indledning ved professor Michel Balard (pp. 11-48). Valget af denne forsker er heldigt, idet prof. Balard måske er den fineste kender af den genuesiske ekspansions historie. Hans store fortrolighed med de genuesiske arkiver har tilladt ham at løse spørgsmålet om admiralens oprindelse. Han er således hverken af nordisk eller jødisk afstamning, som henholdsvis Johs. V. Jensen og Salvador de Madariaga hævdede i deres romaner, men genueser. Hans fædrene slægt hørte hjemme i Ligurien; men senest ved tiden for den senere admirals fødsel (mellem 25. august og 31. oktober 1451) havde hans forældre bosat sig i Genova.

Indledningen meddeler, hvad der med sikkerhed lader sig sige om admiralens uddannelse, og med rette fremhæves betydningen af hans år i Portugal (1476-85). Her blev han fortrolig med Atlanterhavet, lærte passaten og de stabile vestenvinde at kende og erhvervede sig viden om tidligere opdagelser; det fremhæves, at hans deltagelse i en rejse til Island kan have givet ham lejlighed til at høre om

Nordboernes rejser til Amerika omkring 1000. Det berettes derefter, hvorledes han gradvis udviklede hypotesen om den vestlige søvej til Østasien og hvorledes han søgte at underbygge den. Hvor systematisk admiralen gik til værks, ses af hans talrige noter i marginen til de geografiske værker, som han studerede (facsimile p. 20).

Efter indledningen følger så den egentlige gengivelse af skibsjournalen fra hans første rejse, og værket er naturligvis forsynet med bibliografi, noter, register og kort. Foruden dette videnskabelige apparat indeholder bogen et væld af smukke illustrationer, der i følge sagens natur langt fra alle er samtidige, navnlig ikke de, der gengiver forhold i Amerika. Adskillige er dog fra den senere del af det 16. århundrede.

Det er en ualmindelig smuk bog og – i betragtning af udstyret – til en rimelig pris. I den polemik om opdagelserne som sådan, der kom frem i løbet af jubilæumsåret 1992, er Columbus undertiden blevet fremstillet som undertrykker af de indfødte i lighed med de senere *conquistadores* i Mexico og Peru. Skibsjournalen fra admiralens første rejse viser klart, at han ønskede at fare med lempe og undgik enhver voldsanvendelse, medmindre han eller hans folk blev angrebet.

Thomas Riis

NYERE OG NYESTE TID

Den danske Rigslovgivning 1513-1523. Udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Selskabet til Udgivelse af Kilder til dansk Historie ved Aage Andersen. C.A. Reitzels Forlag, København 1991. 280 sider.

Prisværdigt hurtigt efter 2. bind (anmeldt i HT 1991 s. 290-291) foreligger 3. bind rigslovgivning i Sprog- og Litteraturselskabets og Kildeselskabets fælles, monumentale serie. Til gengæld når man denne gang ikke ret langt. Mens 1. bind omfattede hele middelalderen indtil 1400 og 2. bind et stort århundrede, når vi her kun et tiår – et vidnesbyrd om det revolutionerende omfang af Christian II's nye love 1521-1522. Hans by- og landlov fylder alene 200 af udgavens sider.

I modsætning til sin forgænger, gamle Kolderup-Rosenvinge, har Aage Andersen valgt ikke at indarbejde konceptet af landloven i den endelige udfærdigelse. Nok til undren for nogle får vi først den sene 1600-tals tekst, der af Troels Dahlerup skiftevis betegnes det umulige og det håbløse Uldall-eksemplar (Festskrift til Niels Skyum-Nielsen s. 262, 277) og dernæst Mogens Gøyes originale tekst. Eftersom Dahlerup er tilsynsførende på udgivelsen, må han antages at have bifaldet dispositionen. Det er heller ingen skade til at have teksterne komplet, udgivet med Aage Andersens vanlige, beundringsværdige, minutøse omhu.

Det er ofte fremhævet, at Christian II's love kun fik kort levetid, hvis de overhovedet nåede at træde i kraft. Med denne mønstergyldige udgivelse står det til gengæld helt lysende klart hvilken fremragende kulturhistorisk kilde, lovene